

Правова охорона, захист та комерціалізація об'єктів права промислової власності в умовах євроінтеграційних процесів

Ярошевська Т. В.

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри цивільно-правових дисциплін

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

просп. Гагаріна, 26, Дніпро, Україна

orcid.org/0000-0001-5525-1681

yaroshevskaya-t@ukr.net

Ключові слова: *інтелектуальна власність, право промислової власності, європейська інтеграція, охорона об'єктів права, комерціалізація промислової власності.*

У статті проводиться теоретичне дослідження євроінтеграційних процесів у сфері охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності. Зроблено висновок, що нині в Україні проблемним питанням є вдосконалення механізму охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності, вироблення чіткої державної політики у сфері розвитку ринку та створення надійної правової системи. Розв'язання проблемних питань убачається у: встановленні відповідності положень чинного національного законодавства нормам країн – членів Європейського Союзу; удосконаленні нормативно-правової бази та створенні дієвих механізмів охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності, включаючи фінансове й організаційне забезпечення наукових і дослідницьких розробок; відповідній стратегії державної інноваційної економіко-правової політики для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів, робіт, послуг; ефективній охороні інтересів творців об'єктів права та законних правоволодільців; завершенні судової реформи у сфері інтелектуальної власності та створенні в Україні Вищого суду з питань інтелектуальної власності; конкретних пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення законодавства України у сфері промислової власності.

Для України вдосконалення законодавства у сфері охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності може бути кроком на шляху реструктуризації економіки та її переорієнтації на інноваційний розвиток. Державна політика має здійснюватися з урахуванням пріоритетів у розвитку науки, підтримки найбільш важливих галузей виробництва, у яких використання новітніх досягнень техніки та технологій може забезпечити одержання найбільшого ефекту та найбільшої віддачі. Дієва політика держави водночас повинна не тільки забезпечувати фінансову підтримку наукових розробок і досліджень, а і створювати ефективні механізми, спрямовані на продуктивне впровадження результатів науково-технічної діяльності, зокрема і створених бюджетним коштом. Ці чинники є необхідною умовою для розвитку національної економіки, підвищення рівня добробуту громадян, гарантування національної безпеки нашої держави, що значно поліпшить передумови для європейської інтеграції в майбутньому. Обґрунтовані теоретичні висновки дозволили сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення механізмів правової охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності в Україні у процесі імплементації європейських норм.

Legal protection, protection and commercialization of industrial property right objects under conditions of European integration processes

Yaroshevska T. V.

*Doctor of Legal Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Civil and Legal Disciplines
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
Gagarina ave., 26, Dnipro, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5525-1681
yaroshevskaya-t@ukr.net*

Key words: *intellectual property, industrial property law, European integration, protection of objects of law, commercialization of industrial property.*

A theoretical study of European integration processes in the sphere of protection and commercialization of industrial property right objects is conducted in the article. It is concluded that an improvement of mechanism for the protection and commercialization of industrial property right objects, an elaboration of a clear state policy in the field of market development and a creation of a reliable legal system are the problematic issues currently in Ukraine. The solution of problematic issues is seen in: an establishing the compliance of provisions of the current national legislation with the norms of the EU member states; an improving the legal framework and creating effective mechanisms for the protection and commercialization of industrial property right objects, including financial and organizational support for scientific and research developments; an appropriate strategy of the state innovative economic and legal policy with the aim of increase the competitiveness of domestic goods, works and services; an effective protection of interests of law objects creators and legal right holders; a completion of the judicial reform in the field of intellectual property and a creation of the Supreme Court on the issues of intellectual property in Ukraine; specific proposals and recommendations for improving the legislation of Ukraine in the field of industrial property.

An improvement of the legislation in the field of protection and commercialization of industrial property right objects can be a step towards economy restructuring and its reorientation towards innovative development for Ukraine. State policy should be carried out taking into account the priorities in science development, in support for the most important branches of industry in which the use of the latest advances in technique and technology can ensure the greatest effect and the greatest return. At the same time, an effective state policy should not only provide financial support for scientific developments and research, but also create effective mechanisms aimed at the productive implementation of the results of scientific and technical activities, including those created for budgetary funds. These factors are a necessary condition for development of the national economy, for raising the level of citizens' welfare, for ensuring the national security of our state, which will significantly improve prerequisites for European integration in future. Substantiated theoretical conclusions made it possible to formulate specific proposals for improving the mechanisms of legal protection and commercialization of industrial property right objects in Ukraine in the process of implementation of European norms.

Вступ. Об'єкти права промислової власності є важливим інструментом економічного та технологічного розвитку України, тісно пов'язані з конкурентною спроможністю виробників і розвитком ринкової економіки. Нині важливим завданням для нашої держави є створення ефективної інно-

ваційної системи, яка спроможна забезпечити технологічну модернізацію економіки, підвищити її конкурентоспроможність на основі передових безпечних технологій. Тому необхідно вдосконалити систему правової охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності в Україні

та перетворити науковий потенціал країни на дієвий ресурс економічного зростання.

Підвищена увага до цих правовідносин зумовлена міжнародними зобов'язаннями України, зокрема укладанням 27 червня 2014 р. Угоди про асоціацію. Також 23 червня 2022 р. Україна набула статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу (далі – ЄС). Необхідно зазначити, що обраний Україною шлях євроінтеграції потребує максимального наближення національного законодавства до законодавства країн – членів ЄС. Угода про асоціацію містить значну кількість чинних у межах Європейського Союзу правових норм щодо охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності, які мають бути імplementовані в законодавство України. Тому потрібно визначити конкретні заходи, які сприятимуть вступу нашої держави в Європейський Союз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає змогу констатувати, що окреслена проблематика була предметом дослідження низки вчених, серед яких Г.О. Андрощук, О.В. Басай, М.М. Богуславський, Ю.Л. Бошицький, Є.А. Булат, А.С. Довгерт, О.В. Кам'янська, Ю.М. Капіца, П.П. Крайнев, О.В. Кохановська, Р.А. Майданик, О.П. Орлюк, Б.М. Падучак, Л.І. Работягова, Р.О. Стефанчук, О.І. Харитонова, Р.Б. Шишка, О.С. Яворська, І.Є. Якубівський та інші. Роботи цих та інших науковців заклали підґрунтя для поглиблення й інтеграції напрямів у сфері охорони та комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності в Україні, але наявні напрацювання не охоплюють усі питання в цих сферах, зокрема у процесі імplementації європейських норм і дотримання положень Угоди про асоціацію. Кількість наукових праць, що безпосередньо стосуються пошуку механізмів для вдосконалення національного законодавства у сфері охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності до рівня законодавства Європейського Союзу, є недостатньою. Серед основних цілей статті варто виділити такі: аналіз європейського та вітчизняного законодавства у сфері охорони та комерціалізації промислової власності та внесення пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства України в цих сферах і практики його застосування.

Метою дослідження є розроблення і надання наукових висновків і рекомендацій із питань подолання проблем охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності України в умовах проведення євроінтеграційної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентоспроможність окремих компаній, галузей і держав багато в чому залежить від їхньої здатності розробляти й ефективно використовувати досягнення науки й техніки чи інновацій.

Настав час активно запроваджувати економіку, засновану на знаннях та інтелектуальних активах. Тож стимулювання розвитку інтелектуальної сфери та правової охорони об'єктів промислової власності зокрема набуває значення одного з найважливіших чинників усього комплексу політико-економічних відносин і економічної безпеки як усередині кожної цивілізованої країни, так і на міжнародному рівні. Проте у зв'язку з російською агресією та запровадженням в Україні воєнного стану і, як наслідок, погіршенням матеріально-технічного та фінансового забезпечення діяльності у сферах науки й техніки, недостатній рівень використання об'єктів права промислової власності зумовив зменшення чисельності винахідників і авторів промислових зразків. Глобальною проблемою, яка повинна бути вирішена, є забезпечення охорони прав творців і реалізації свободи творчості, запровадження сучасних правових і організаційних механізмів охорони на об'єкти права промислової власності, забезпечення державою сприятливих умов для винахідницької діяльності.

Як зазначалося вище, проголошений Україною курс на євроінтеграцію потребує забезпечення охорони об'єктів права промислової власності на такому рівні, який уже існує в економічно розвинутих європейських країнах. Ці обставини вимагають погодження національного законодавства в цій сфері з положеннями європейського законодавства. Подальші кроки в цьому напрямі неможливі без удосконалення законодавства України, пошуку механізмів належної правової охорони на об'єкти промислової власності з урахуванням наявного європейського досвіду. Також тут важливе не просте копіювання тих чи інших підходів до охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності, які проведені у праві Європейського Союзу, а системний науковий підхід до внутрішньої узгодженості та врахування всіх елементів позитивного вітчизняного права. Від розв'язання цього питання залежить інноваційний розвиток нашої держави, підвищення конкурентної спроможності у світі та створення передумов для набуття Україною членства в Європейському Союзі. Проте потрібно звернути увагу на те, що, здійснюючи гармонізацію законодавства, Україна зобов'язана враховувати, що цей процес має переважно однобічний характер, бо не передбачає здійснення взаємних кроків сторін з узгодження їхніх правових норм, а стосується тільки змін в законодавстві України для його гармонізації з нормами права Європейського Союзу. Також у процесі гармонізації законодавства України із правом країн – членів ЄС необхідно враховувати подальший розвиток європейського права в зазначених сферах [1, с. 71–72]. З огляду на ключове

значення інтелектуального й інноваційного чинників у сучасному суспільстві, саме цьому питанню приділена найбільша увага в Угоді про асоціацію, яка передбачає впровадження в Україні європейських норм регулювання правовідносин. І провідною для розбудови законодавства Європейського Союзу у сферах охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності є політика Спільноти щодо скасування перешкод для вільного руху товарів із метою створення внутрішнього ринку та забезпечення конкурентної спроможності на ньому.

У вивченні законодавства Європейського Союзу у сфері промислової власності окрему увагу варто приділити директивам ЄС. За своєю природою система джерел європейського права має комплексний характер, якому властивий поділ нормативно-правових актів на первинні та вторинні. Якщо до первинних джерел права належать міжнародно-правові договори, що регламентують діяльність ЄС, то до вторинних – директиви. Директива має обов'язкову силу тільки для тієї держави (групи держав), якій вона адресована, і лише стосовно того результату, на досягнення якого вона спрямована. Її відмінною рисою також є те, що способи та форми реалізації правових положень, закріплених у директиві, визначаються самою державою директивного положення [2, с. 86]. Отже, з метою покращення процесів європейської інтеграції варто імплементувати положення чинних директив у сфері промислової власності шляхом приєднання та дотримання їхніх положень. Зазначене матиме максимально позитивний результат лише в тому разі, якщо державна політика буде спрямована на розвиток законодавчої сфери.

Щоб забезпечити такий самий рівень охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності, як і в межах Спільноти, наша держава має брати до уваги й нові міжнародні конвенції, і акти Європейського Союзу, які регулюють відносини у цих сферах в межах внутрішнього ринку. Отже, Україна має розробити власні підходи до розв'язання питань гармонізації національного законодавства із правом Європейського Союзу, бо реалізація цього механізму надає можливості для дії норм європейського права в рамках національного правопорядку. Це стосується насамперед передбачених Угодою про асоціацію випадків транспозиції директив ЄС, зокрема й у сфері промислової власності, у внутрішнє законодавство України та безпосереднього застосування окремих положень європейського права на національному рівні.

Варто відзначити, що позитивним видається досвід України з розроблення та затвердження Національної економічної стратегії України до 2030 р., у якій окреслено пріоритетні напрями

євроінтеграційних процесів і у сфері промислової власності. Отже, Україна робить дієві кроки до впорядкування питань щодо охорони зазначеної сфери та подолання проблем, пов'язаних із комерціалізацією об'єктів права. Також у Національну економічну стратегію України вписані засади щодо захисту прав інтелектуальної та, зокрема, промислової власності. Першими кроками на цьому шляху має стати ухвалення Стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності, оскільки об'єкти права промислової власності можуть стати фундаментальним інструментом у створенні сприятливого середовища для інвестицій, інновацій, винахідництва та розвитку креативних галузей.

Цілком можна погодитися з авторкою [3, с. 12], що досить прогресивною є пропозиція щодо вдосконалення судової системи. Однак заявлені часові рамки реалізації Стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності змушують констатувати, що виконання деяких поставлених завдань залишається сумнівним. Зокрема, створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності є, безумовно, прогресивним і дієвим завданням для вітчизняної судової системи, однак натепер зазначений орган досі не був створений.

Так, Голова Верховного Суду Всеволод Князев уважає [4], що в Україні необхідно повернутися до створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Про це він сказав в інтерв'ю Укрінформу в контексті заходів із виконання вимог, які поставив Європейський Союз перед Україною як країною-кандидатом у частині судової реформи. Зокрема, ідеться про вимогу посилення захисту прав інтелектуальної власності на території України. Всеволод Князев зазначив, що у 2019 р. розпочалися процедури відбору і створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, але після ліквідації Вищої кваліфікаційної комісії суддів ці процеси були зупинені, нині суд не створено. На думку авторки статті, для захисту прав творців та інших зацікавлених осіб потрібно в Україні активізувати зусилля для створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

Комерціалізація та впровадження об'єктів права промислової власності відіграють значну роль в економічному розвитку кожної провідної країни, зокрема й в Україні. Безперечно, технологічний обмін об'єктами права промислової власності як сучасний засіб упровадження інновацій у виробництво надає можливість прискорити та вдосконалити на цьому підприємстві процес виробництва товарів і підняти рівень їхньої конкурентоспроможності, а належне фінансування і регулювання цієї сфери в довгостроковій перспективі відкривають перед країнами можливість вийти у світові промислові лідери.

У європейських країнах механізми комерціалізації об'єктів права промислової власності вже давно працюють і продовжують далі вдосконалюватися, тоді як в Україні цей процес ще перебуває на стадії зародження і потребує детального опрацювання. Тому нашій державі важливо вивчити досвід провідних європейських країн щодо правового врегулювання відносин у сфері комерціалізації об'єктів права промислової власності та виявити позитивні напрацювання, які можна було б запозичити та закріпити у відповідному законодавстві України. Ефективний технологічний обмін і впровадження конкурентних передових технологій розширяють можливості високотехнологічного імпорту й експорту, сприятимуть запровадженню єдиних високих технологій економічного розвитку та налагодженню співпраці в цій сфері між Україною та країнами – членами ЄС.

Так, з перших же років незалежності України у країні багато уваги приділяється пріоритетним напрямам розвитку наукової та науково-технологічної діяльності, підходи до яких і норми містяться, зокрема, у законах України: «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», інших нормативно-правових актах, що регулюють відносини у цій сфері. Проте протягом останніх років законами України про державний бюджет України постійно блокуються норми стосовно фінансового забезпечення наукової, науково-технічної сфери, зокрема, ч. 3 ст. 34 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», а також створення пільгових умов для розвитку інноваційних процесів. Унаслідок цього розвиток інноваційної діяльності в Україні суттєво стримується через хронічне недофінансування цієї галузі. Окрім того, вагомою перешкодою для комерціалізації інноваційної продукції на підприємствах залишається значна зношеність технологічного обладнання, яке не може бути пристосоване до сучасних інноваційних технологій. Також однією із причин незацікавленості керівників підприємств у впровадженні нових технологій є відсутність дієвого механізму ефективного просування інновацій у виробництво та невирішеність низки фінансових, правових, економічних, організаційних питань щодо інноваційного розвитку на державному рівні.

Якщо розглянути досвід європейських країн, то, наприклад, у Франції з метою сприяння інноваційній діяльності промисловості у сфері малого та середнього бізнесу в 1979 р. було створене Національне агентство з підвищення інноваційної привабливості наукових досліджень, яке опікується

питаннями комерціалізації та впровадженням результатів науково-технічної діяльності, створених бюджетним коштом. Це Агентство здійснює фінансову підтримку інноваційних підприємств і науково-дослідних лабораторій. Однією з форм підтримки є надання безпроцентної позики на строк до шести років у розмірі 50% від вартості проєкту, яка підлягає поверненню якщо профінансований інноваційний проєкт виявиться успішним. Також для реалізації інноваційних програм можна отримати дотації, субсидії, гранти. Будь-яка форма фінансування орієнтована на стимулювання активізації участі підприємств у регіональних або міжнародних програмах [5, с. 374–375]. На погляд авторки статті, цей європейський досвід щодо підтримки державою інноваційних програм і проєктів доцільно використати й в Україні. Бо серед чинників, які гальмують запровадження новітніх у промислове виробництво, варто передусім назвати брак власних фінансових ресурсів, високі відсоткові ставки банківських кредитів, зменшення внутрішнього попиту на продукцію вітчизняних виробників і значний ризик їх упродовження.

Отже, застосовуючи досвід європейських країн щодо реалізації в Україні інноваційних програм, необхідно передусім на державному рівні створити привабливі економічні умови у сфері комерціалізації об'єктів права промислової власності. Зокрема, для сприяння концентрації інвестиційного капіталу та стимулювання фундаментальних і пошукових науково-дослідних робіт потрібно змінити експортно-імпорتنу політику та систему оподаткування. Запровадити цільові пільгові кредити, субсидії, дотації, дослідницькі контракти тощо. Необхідно вдосконалити правову базу щодо фінансового забезпечення комерціалізації об'єктів права промислової власності.

Для активної комерціалізації результатів науково-технічної та наукової діяльності в економіці України має бути сформована інноваційна політика, що передбачає форми та методи державного стимулювання науково-технічної активності, активізації взаємодії науки з виробництвом із метою широкого втілення розроблень у кінцевий виробничий результат – нові конкурентоспроможні види продукції, технологічні процеси, організаційні рішення. Така політика має передбачати вдосконалення економіко-правової, соціальної, організаційної, інформаційної бази й інших складників інноваційної діяльності.

Наступним проблемним питанням у сфері комерціалізації об'єктів науково-технічної творчості є недосконалість механізму впровадження таких об'єктів, який повинен мати за мету безперервне масштабне оновлення виробництва. Наприклад, у Німеччині щодо комерціалізації

об'єктів права функції посередників між промисловими компаніями та науковими лабораторіями виконують спеціальні наукові товариства та спільні дослідницькі асоціації. Їхня діяльність фінансується шляхом надання субсидій від федерального уряду і доходів від виконання контрактних досліджень. Також вагому участь в організації комерціалізації об'єктів права промислової власності беруть місцеві органи влади, які роблять великий внесок у створення наукових парків та інноваційних центрів, розглядають цю діяльність як один із найважливіших напрямів регіонального розвитку.

Застосовуючи досвід провідних європейських країн у сфері комерціалізації об'єктів права промислової власності, авторка статті пропонує в Україні на підприємствах, у наукових установах, в організаціях та закладах вищої освіти, що створюють та/або використовують результати науково-технічної творчості і яким належать або передаються майнові права на використання таких об'єктів права, створити спеціальні центри, які мають опікуватися комерціалізацією об'єктів права й ефективним управлінням промисловою власністю, зокрема: виявляти й оцінювати комерційний потенціал винаходу; учиняти дії з набуття й охорони прав на цей об'єкт; визначати найбільш ефективні шляхи його використання; залучати інвестиції у сферу трансферу технологій; сприяти встановленню нових ділових контактів між розробниками нововведень та їх споживачами; виплачувати винагороду творцям після впровадження об'єктів права промислової власності й укладати договори про комерціалізацію цих об'єктів; проводити аукціони та виставкові заходи у сфері науково-технічної й інноваційної діяльності з метою підтримки вітчизняних виробників високотехнологічної продукції та пошуку нових споживачів; сприяти міжнародній співпраці в цій

сфері шляхом проведення конференцій з інноваційної тематики.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок у даному напрямі. Отже, нині в Україні проблемним є вдосконалення механізму охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності, вироблення чіткої державної політики у сфері розвитку ринку та створення надійної правової системи. Розв'язання проблемних питань убачається в: установленні відповідності положень чинного національного законодавства міжнародним угодам та законодавству країн – членів ЄС; удосконаленні нормативно-правової бази та створенні дієвих механізмів охорони та комерціалізації об'єктів права промислової власності, включаючи фінансове й організаційне забезпечення наукових і дослідницьких розробок; відповідній стратегії державної інноваційної економіко-правової політики для підвищення конкурентної спроможності вітчизняних товарів, робіт, послуг; ефективній охороні інтересів творців об'єктів права та законних правоволодільців; завершені судової реформи у сфері інтелектуальної власності та створені в Україні Вищого суду з питань інтелектуальної власності; конкретних пропозиціях і рекомендаціях щодо вдосконалення законодавства України у сфері промислової власності.

Державна політика має здійснюватися з урахуванням пріоритетів у розвитку науки, підтримки найбільш важливих галузей виробництва, у яких використання новітніх досягнень техніки та технологій може забезпечити одержання найбільшого ефекту та найбільшої віддачі. Усе це є необхідним для розвитку національної економіки, підвищення рівня добробуту громадян, гарантування національної безпеки нашої держави, що значно поліпшить передумови для європейської інтеграції в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ярошевська Т.В. Напрями вдосконалення регулювання приватних правовідносин у сфері промислової власності в умовах євроінтеграційних процесів в Україні. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації української держави* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 10–11 квітня 2020 р. Одеса : МГУ, 2020. С. 71–75.
2. Форманюк В.В. Система джерел права Європейського Союзу. *Правова система: теорія і практика*. 2015. № 2. С. 83–88.
3. Волощенко О.М. Проблеми удосконалення права інтелектуальної власності в умовах євроінтеграції. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 4. С. 10–14.
4. Укрінформ від 27 червня 2022 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3516221-golova-vs-neobhidno-stvoruvati-visij-sud-z-pitan-intelektualnoi-vlasnosti.html> (дата звернення: 23.08.2022).
5. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / Ю.В. Кіндзерський та ін. ; за ред. Ю.В. Кіндзерського. Київ : Ін-т економіки та прогноз. НАН України, 2009. 928 с.

REFERENCES

1. Formaniuk V.V. (2015). Systema dzherel prava Yevropeiskoho Soiuzu. Pravova systema: teoriia i praktyka [The system of sources of law of the European Union. Legal system: theory and practice]. 2015 [in Ukrainian].
2. Kindzerskyi Yu.V., Yakubovskyi M.M., Halytsia I.O. (2009). Potentsial natsionalnoi promyslovosti: tsili ta mekhanizmy efektyvnoho rozvytku [The potential of national industry: goals and mechanisms of effective development]. Kyiv: Institute for Economics and Forecasting. NAS of Ukraine, 2009 [in Ukrainian].
3. Ukrinform (2022). Ukrinform vid 27 chervnia 2022 roku [Ukrinform from June 27, 2022]. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3516221-golova-vs-neobhidno-stvoruvati-visij-sud-z-pitan-in-telektualnoi-vlasnosti.html> (accessed: 23.08.2022).
4. Voloshchenko O.M. (2019). Problemy udoskonalennia prava intelektualnoi vlasnosti v umovakh yevro-intehratsii. Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo [Problems of improving intellectual property law under conditions of the European integration. Enterprise, economy and law]. 2019 [in Ukrainian].
5. Yaroshevska T.V. (2020). Napriamky udoskonalennia rehuliuвання pryvatnykh pravovidnosyn u sferi promyslovoi vlasnosti v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv v Ukraini. Pravove rehuliuвання suspilnykh vidnosyn v umovakh demokratyzatsii ukraïnskoi derzhavy : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf [Directions for improving the regulation of private legal relations in the field of industrial property under conditions of European integration processes in Ukraine. Legal regulation of public relations under conditions of democratization of the Ukrainian state : materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference]. Odessa : IHU, 2020 [in Ukrainian].